

ስደተኛ ታት ደቂ
አንስትዮ

ዲጂታላዊ ምብቃት
ምትእስሳር ፕሮጀ

ክፍለ 3 – ዲጂታል ድህነት

Home Office

The power
of kindness

እንቋዕ ደሐን መጻእኹም!

ሎሚ እንገብሮ:

- አገደስቲ ናይ ዲጂታል ድሕነትን ናይ ኢንተርኔት ድሕነት ምክርታትን ክንመደዮጥ ኢና
- ኦንላይን ሓደጋ ዓይነታት ምንጻር ክንመደዮጥ ኢና
- ናይ ኦንላይን ድሕነት ደረጃታት ደረጃታት ምስ ናይ ማሕበራዊ ሚዲያን ሓቀኛ ህይወት ሓድሕዳዊ ርክባት ከመይ ከምዝዛመድን ክንመደዮጥ ኢና

ዝትግበሩ **ሕግታት**

- ምሽጥር ምዕቃብ
- ውሑስ ቦታ
- ናይ ቴሌፎን ድምጺ ምጥፋእ
- ምክብባር
- ነቓፊ ዘይምኃን
- ኣብ ሓደ እዋን ሓደ ጊዜ ምዝራብ
- ኣብ እትዛረቡ እዋን እቲ Zoom ምጥፋእ
- **ክድገም እትደልዮ ነገር ምስዝህሉ ሕተት!**

- **ዘይምፍለጥ ጸገም የብሉን**

ደህና ተመልከቱ

እንታይ
ማለት እዩ?

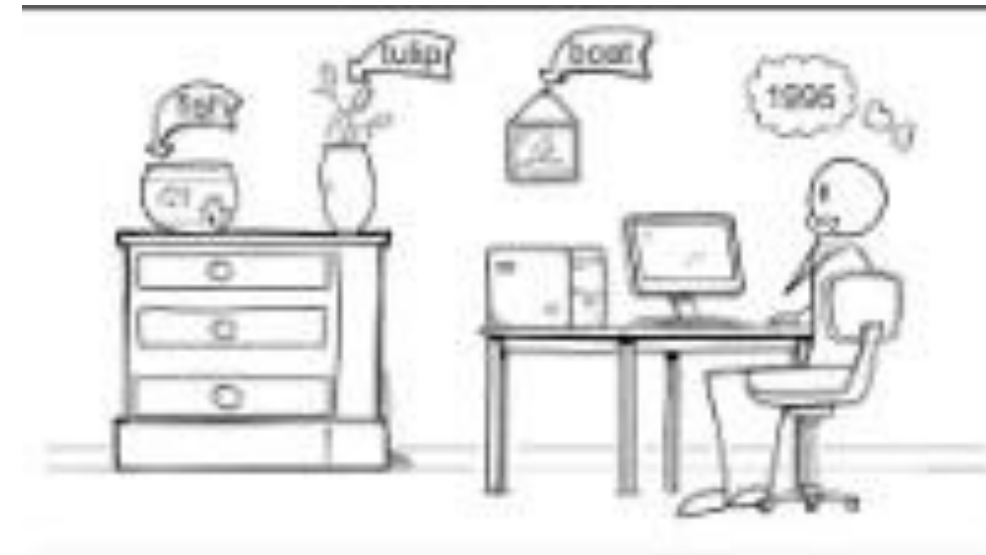
ስለምንታይ
ኣገዳሲ
ኮይኑ?

ጠንካራ መሕለፊ ቃል ምህላው

- መሕለፊቃላትካ/ኪ ንካልእ ሰብ ከይግመቱ ምእንታ ኣጸገምቲ ግበርዮም
- መሕለፊ ቃላትካ በብእዋኑ ምቕያር
- ንኩሉ ኣካውንት ተመሳሳሊ መሕለፊቃል ዘይምጥቃም
- ምናልባት መሕለፊ ቃልኪ ኣብ እትርስዕዮ ኣዋን እትጥቀምሉ ናይ ድሕነት ሕቶ ምድላው
- ፐጠንካራ መሕለፊ ቃል ንምግባር ሰለስተ ሃንደበታዊ ቃላት ምምራጽ፤ እዚኣቶም ብሓባር ጌርካ ቁጽርታት ምውሳኽ፤ ካፒታል ፊደላትን ከም Cat!PotatoSofa7ዝበሉ ምልክታትን ምውሳኽ

See Metropolitan Police (2017) #threerandomwords
https://www.youtube.com/watch?v=3aY_EPgi0VU

መሰርሕታትኪ ካብ ሽይረስ

ምሕላው

- ሽይረስ ዝኣተዎም ኮምፒዩተራት፣ ቴሌፎኖችን ካልኣት መሰርሕታትን ብተሕጉ ይበጽሑም።
- ጸረ-ሽይረስ ሶፍትዌር ሽይረሳት ንምክልኻል ንምፍላጥን ንምውጋድን ዝሕግዝ ናይ ኮምፒዩተር ፕሮግራም እዩ።
- ለፕቶብኪ ን12 ኣዋርሕ ናይ ዊንዶውስ ተኸላኽሊ ጸረ-ሽይረስ(Windows Defender Anitvirus) ኣለዎ። ድሕሪ እዚ ለፕቶፕካ ናይ ሶፍትዌር መከላኽሊ ናይ ምግባር ሓላፍነት ናትኩም እዩ።
- ጸረ-ሽይረስ ሶፍትዌር ኩሉ ጊዜ ክሕደስ ኣለዎ።

ልመዳት ናይ ኦንላይን

፲፱፻፲፮

መታለሊ ኢመይል

ምትላል

ሽርሒ ዘለዎ ሶፍትዌር – 'ማልዌ'

- ኩሉ ጊዜ ንስኪ ሊንክ ክትከፍቲ ከእመነኪ ዝፍትን ናይ ኢመይል ወይ ናይ ጽሑፍ መልእኽቲ
- ሓንሳእ ክትጥውቕዮ እንከለኺ ናብ ኮምፒዩተርኪ ሽይረስ ክኣትው ይገብር፣ ወይ መሕለፊ ቃልክን ነናይ ውልቀ ሓበሬታን ይውስድ።
- ከም ሊንክ ክፈት፣ ዝርዝራት ሃብ ወይ ኣብቲ ዝተጸዓነ ጠውወ ዝብሉ 'ስፖምቲ ውሰድ' ዝብሉ ኣበሃህላ ክጥቀም ይኸእል።

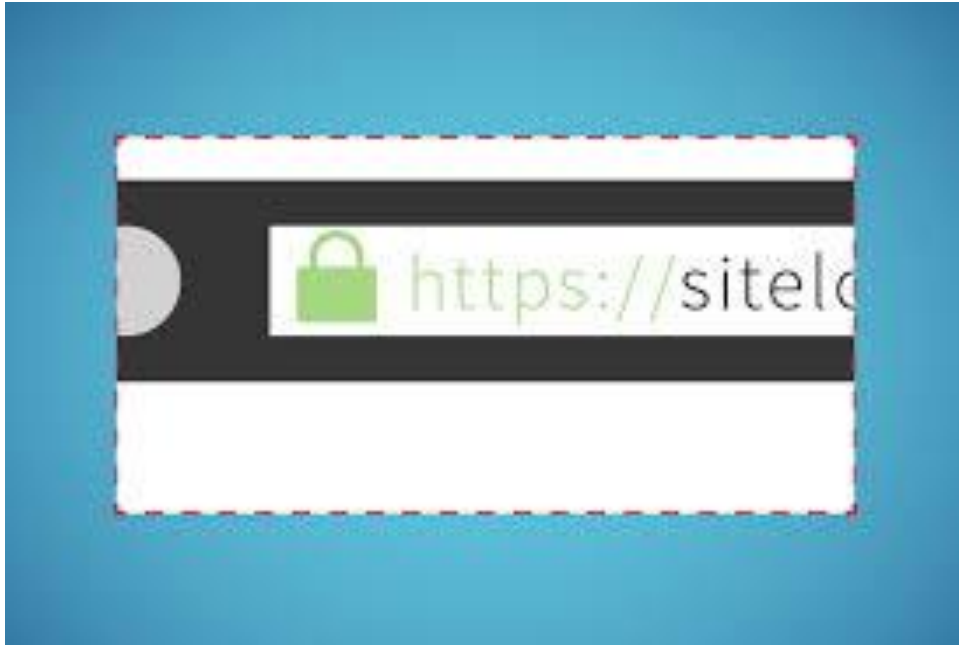
- ከም ናይ ውልቀ ዳታ ዝበሉ ሓበሬታታት ንክትህብ ዘዕሽው መልእኽታት;
- እቶም መልእኽታት ሓቀኛ ዝመስሉ ኮይኖም ካብ ባንኪ ወይ ካልእ ዝእመን ምንጪ ዝመጽኡ ይመስሉ
- መሕለፊ ቃልካ ዳግም ክተእቱ ትሕተት፤ ናይ ልደት ዕለት ክተረጋግጽ ወይ ክረዲት ካርዲ ቁጽሪ ክተረጋግጽ ክትደሊ ትኸውን
- ሓንሳእ ናይ ውልቀ ሓበሬታኻ ምስወሰዱ፣ ገበነኛታት ከም ናይ ማንነት ምስራቕን ምትላል ባንክን ዝበሉ ናይ ምትላል ገበናት ፍጽሙ

- ኣብ መሳርሕታ ጉድኣት ንመብጻህ ብዝኾነ ሰብ ዝስራሕ ሶፍትዌር
- ሓልሓሊፉ ኣብ መሳርሒኻ ዝተኣከበ ሓበሬታ ወይ ዳታ ብምእካብ ይሕልፍ
- ከምኡእውን ራንሶምዌር፣ ሽይረስስ፣ ትሮጃን፣ ሆርስስ፣ ሰፓይዌር፣ ኣድዌር፣ ስካርዌርን ክራይምዌርን ተባሂሎም ይፍለጡ።

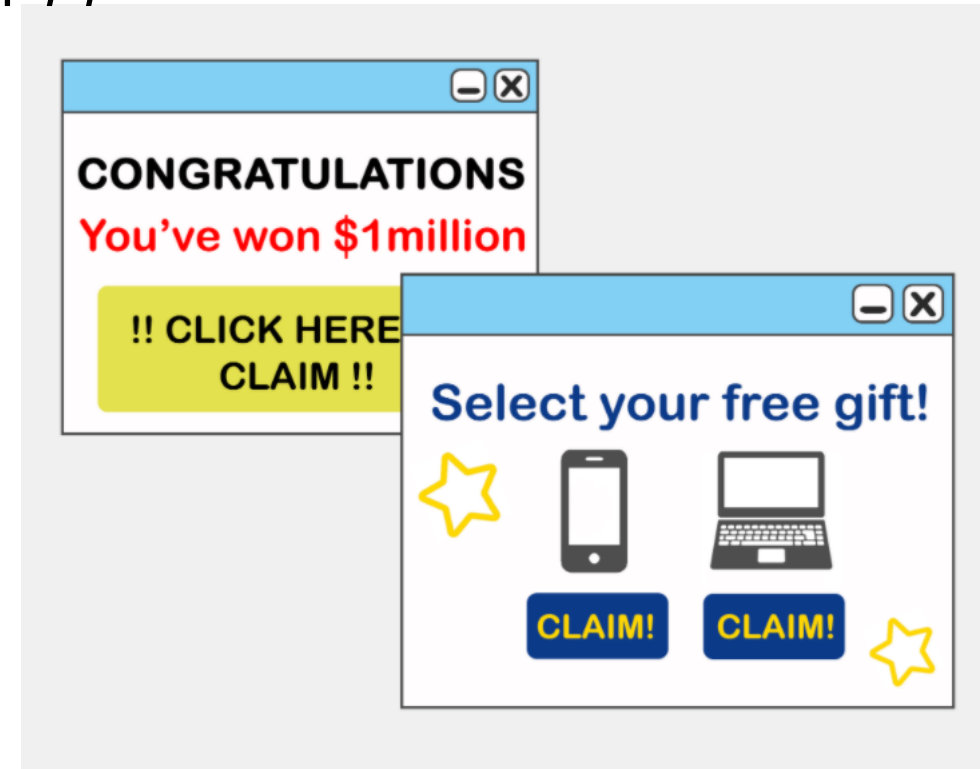
ዘዕሽዉን ዘታልሉን ኢመይላት ምፍላይ

- እቲ ልኡኪ ትፈልጥዮ ዶ? ብሓፈሻዊ ሰላምታ ዶ ጀመርኩም?
- ናይ ፊድል ስሕተት ዘለዎምን ድኹም ኣጸሕፋ ቅዱ ዘለዎን ድዮም?
- ገለ ነገር ክትገበር ዮዶ ይደልዩ ወይ ናይ ህጹጽነት ትሕዝቶ ኣለዎ ዶ ወይ ዘፈራረሐካ ዓይነት ድዩ?
- ሓቂ ናይ ምኃን ዕድል ኣለዎ ዶ?
- እቲ መልእኽቲ ዝተልኡኹ ኣድራሻ ክፈቶ :: ትኽክለና ናይ ዶመይን ስም ኣለዎ ዶ?
- ካብ ዘይትጽበዮን ርክብ ካብ ዘይብልካ ኩባንያ ዝመጽእ ድዩ?
- ናብ ካልእ መርበብ ሓበሬታ ወሲድዎ ዶ?

ውሑሳት መርበብ ሓበሬታት

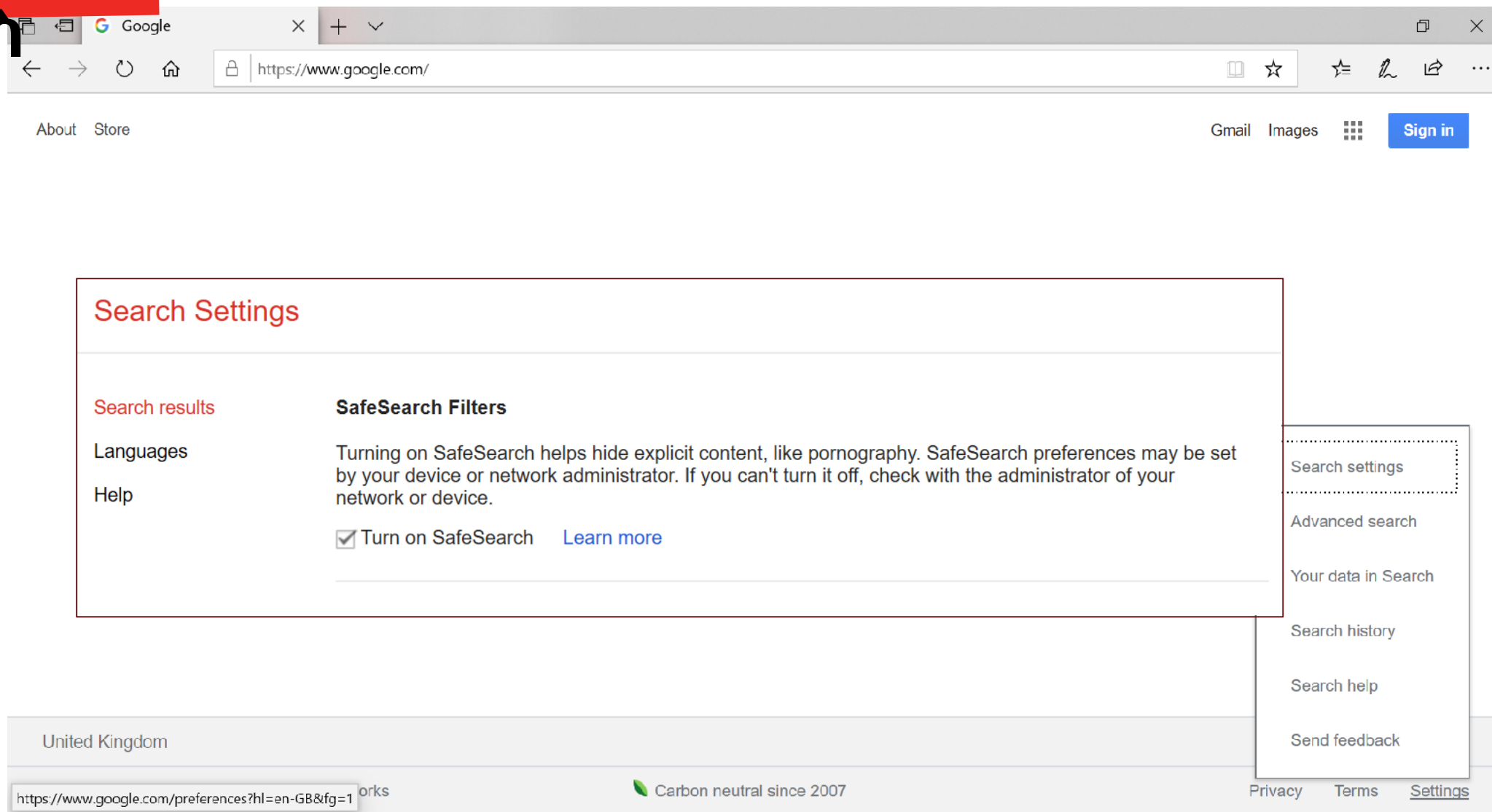
ኣብ መርበብ ሓበሬታ 'Pop-ups' ዝብል ሓቀኛ ኣይኮነን።

እቲ መርበብ ሓበሬታ ውሑስ ከምዝኾነ ንምፍላጥ ናይ ፓድሎክ ምልክትን/ወይ https ርኣ

The power
of kindness

ውሑስ
ዳህሳስ

The image is a screenshot of a web browser displaying the Google Search Settings page. The browser's address bar shows the URL <https://www.google.com/>. The page header includes links for "About" and "Store" on the left, and "Gmail", "Images", and a "Sign in" button on the right. The main content area is titled "Search Settings" in red. It is divided into two columns: "Search results" and "SafeSearch Filters". Under "Search results", there are links for "Languages" and "Help". Under "SafeSearch Filters", there is a paragraph explaining that SafeSearch helps hide explicit content, followed by a checkbox labeled "Turn on SafeSearch" which is checked, and a "Learn more" link. A dropdown menu is open on the right side of the page, listing several options: "Search settings" (which is highlighted with a dotted border), "Advanced search", "Your data in Search", "Search history", "Search help", and "Send feedback". The footer of the page shows "United Kingdom" on the left, a "Carbon neutral since 2007" logo in the center, and links for "Privacy", "Terms", and "Settings" on the right. The browser's address bar at the bottom shows the URL <https://www.google.com/preferences?hl=en-GB&fg=1>.

Search Settings

Search results

Languages

Help

SafeSearch Filters

Turning on SafeSearch helps hide explicit content, like pornography. SafeSearch preferences may be set by your device or network administrator. If you can't turn it off, check with the administrator of your network or device.

☒ Turn on SafeSearch [Learn more](#)

Search settings

Advanced search

Your data in Search

Search history

Search help

Send feedback

United Kingdom

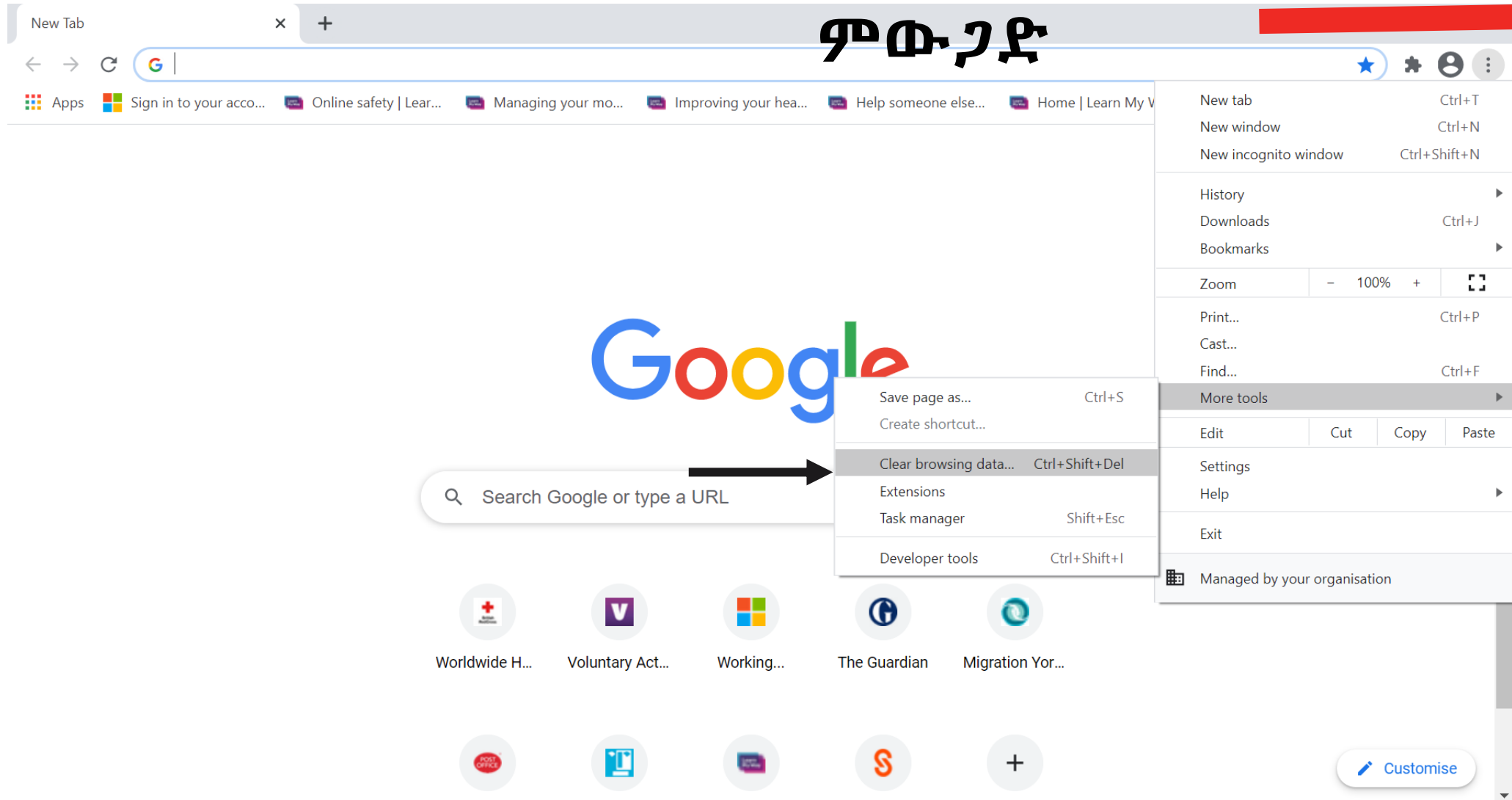
<https://www.google.com/preferences?hl=en-GB&fg=1>

Carbon neutral since 2007

Privacy Terms Settings

The power
of kindness

ናይ ዳህሳስ ኣለኻ ታሪኽ ምውጋድ

The power
of kindness

ሰባት አብ ኦንላይን ምርኅብ

- ብሕታዊ ነት ድሕነት
ንማሕበራዊ ሚዲያ
- ትሕዝቶ ማሕበራዊ
ሚዲያ አብ መድለይ
ኢንዱስትሪ

The power
of kindness

<p>ፍቕራዊ ምትላል</p> <ul style="list-style-type: none"> - ናይ ሓድሓዳዊ ርክብ ክጠናኸር ድሕሪ ምጋበር እምነት ምስማዕበለ ገንዘብ ወይ ናይ ውልቀ ሓበሬታን ምሕታት። - እቲ ምምዕባል እመነትን ስምዒታዊ ርክብን ሓገዝ፤ ብዙሕ ጊዜ ገንዘብ ንምሕታት ምጥቃም፤ ግና ጥቕልል ወይ ቀረብ ምሕታት ይኸውን። 	<p>ብሳይበር ምዕሻው</p> <ul style="list-style-type: none"> - ብኣንላይን ብቴክኖሎጂ ተሓጊዝካ ምዕሻው - መብዛሕትኡ እዋን መዕሻውቲ ከም ፌስቡክ ወይ ትዊተር ወይ መልእኽታት ወይ ኢንተርኣክቲቭ ፎረማት ዝበሉ ማሕበራዊ መራኽብታት ይጥቀሙ - ንዓበይትን ህጻናት ክጎድእ ይኽእል።
<p>ምምርዓው</p> <ul style="list-style-type: none"> - መብዛሕትኡ እዋን ጾታዊ ጥቕዓት ንምብጻሕ ዝዓለመ ምብዛባዝን ንምቁጽጻርን ዘኽእል ርክባዊ እምነትን ዝምድናን ምምስራት። - <u>ንኣናእሽቱ ሰባትን ህጻናትን ብኣንላይን ምምርዓው ናይ ህጻን ጥቕዓት እዩ።</u> 	<p>ጾታውን ናይ ፖርረን ሕነን</p> <ul style="list-style-type: none"> - ናይ ካልእ ሰብ ናይ ብሕቲ፣ ጾታዊ ኣቕሑታት ብፎቶ ይኹን ብቪዲዮ ነቲ ሰብ እንክይፍቀድካን ማህሰይቲን ጸገም ንምስዓብ ኢልካ ምፍናው። - <u>ናይ ኣናእሽቲ ምስልታት ምልጠፍ ናይ ህጻናት ጥቕዓት እዩ።</u>
<p>ሳይበራዊ መጥቃዕተን ምክትታልን</p> <ul style="list-style-type: none"> - ናይ ሳይበር ማለት ንካልእ ሰብ ፍርሓትን ምርባሽን ዘስዕብ ባህርይ እዩ። - ይበራዊ ምድህሳስ ማለት ኣብቲ ግዳይ ዝለኣለ ማህሰይቲ ዘብጽህ ተግባር ገበን እዩ።ሳ 	<p>ናይ ገዛ መጥቃዕቲ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ብመጻምዲ፣ ናይ ሕሉፍ መጻምዲ፣ ኣባል ስድራ ወይ ሓብሓቢ ሳይኮሎጂካዊ፣ ኣካላዊም ኣእምራዊ ወይ ፋይናንሳዊ ጥቕዓት ምፍጻም - ጥቕኣት ኢንተርኔት ወይ ኢንተርኔት ዝጥቀሙ መሳርሕታት ተሓጊዝካ ምርኣይን ምቁጽጻርን እዩ።

ርክባት ኣንላይን

**The power
of kindness**

ዛህራ ብጣዕሚ እትቐርባ ዓል ሓፍትኖ ኣላታ። እታ ዓል ሓፍትኖኣ ብሓንሳእ ኮይናን ቴሌፎን ክትርኢ እንከላ ኣዝያ ትናይድ፣ ትሓርቕን ትቐጣዕን እያ። ኣብ መወዳእታ ብዝግበእ ከምዘይትድቅስን በቲ ናይ ቀደም ስብኣይ ኣዝያ ከምእትሻቐልን ተዛሪባታ። መሕረቂት ሰበይትን ኣዶን ከምዝኾነት ንክልቲኡ ስድራ ከምዘሕፈርትን ተመሊሶ ምስኡ ክትነብር ከምዘለዎን ዝገልጽ መልእኽታት ብኢመሌል ኩሉ ጊዜ ይሰደላ። እታ ዓል ሓፍትኖኣ ንዛህራ እዚ እናዘንተወት ብጣዕሚ ትጮነቕ።

ካብዚ ብተወሰኺ እቲ ናይ ቀደም በዓል ገዝኡ ቅድሚ ሕጂ ርክብ እናሀለዎም ዝተሰኣለቶ ጥራሕ ዝበና ዘርኢ ፎቶ ኣለዎ። ናብኡ ዘይትምለስ እንተድኣኮይና እቲ ጥራሕ ዝበና ዘርኢ ፎቶ ንስድራኣ ከምዝሰደሎም ይፈራርሓ።

ዲጂታላዊ ድህነት ምምህራን

ዲጂታላዊ መሳርሕታት እንታይ እዮም?

እንታይ ዓይነት ማህበራዊ ሚዲያ ትጥቀም?

መሳርሒኸ እንታይ ይኸውን?

ድምጺ ምቅዳሕ

ቪዲዮ ምቅዳሕ

ድምጺ ምቅድዳረ

ዳታ ምእካብ

ሪሞት መቆዳዳሪ

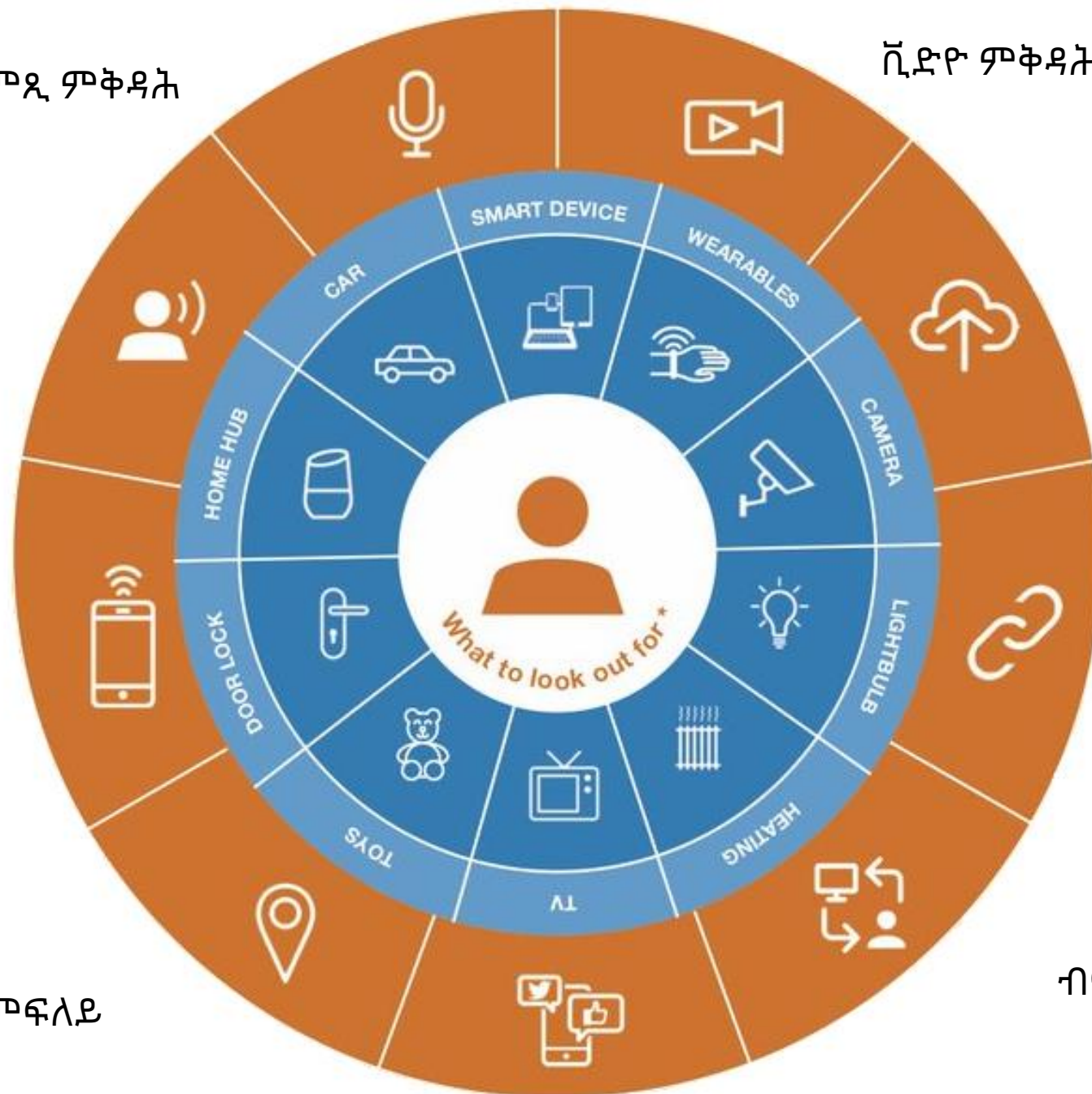
ሓበራዊ አድራሻታት

ናይ ቦታ መፍለይ

ብማሽን ምምሃር

ማሕበራዊ ሚዲያ

The power
of kindness

ዲጂታላዊ ድሕነት ምምዕባል

ዳህሳስ	ብዛዕባኻ ኣብ ፌስቡክን ትዊተርን ዘሎ ኦንላይን ሓበሬታ ምድህሳስ
ምልዋጥ	ቁልፊ ናይ ኦንላይን ኣድራሻታት ኢመይልን ፓስዋርድን ምልዋጥ
ምስራዝ	እቶም ሕጂ ዘለው መጠናት ብፍላይ ዓብይ መጠን ሓበሬታ ወይ ምስልታት እንተድኣኣለዎም ምስራዝ።
ምክላስ	ኩሉም ናይ ብሕታውነትን ድሕነትን ቅንብራት ምክላስ
ምውጋድ	ምውጋድ ህስባዊ ፎረማት
ምግዳብ	ሓበራዊ እትገብሮ ነገር ምግዳብ
ምስራዝ	ኣብ ክሮም፣ ፋይርፎክስ፣ ኢንተርኔት ኤክስፕሎረርን ሳፋሪን ዘሎ ታሪኽኪ ምስራዝ ትኽእሊ።
ምትዕርራይ	ባዕልኺ ጥራሕ ንክጥቀምሉ ንኮምፒዩተርኪ ወይ ሞባይልኪ መሕለፊ ቃል ወይ PIN ክተዳለዊ ትኽእሊ።
ኢመይል	ኢመይል፡ ብካልእ ሰብ ዘይግመት መሕለፊ ቃል ንኢመይልኪ ምድላው ኣገዳሲኣ ኣዩ።

መጠቻለሌ

ሎሚዓንቲ

- ናይ ዲጂታል ድሕነት መሰረታዊ ምክርታት ተመያይጥና
- ገለ ልሙዳት ናይ ኦንላይን ሓደጋታት ኣብነትን ከመይ ከምዝፍለጡን ርኢና
- ኦንላይን ብሕታውነትክን ዲጂታላዊ ድሕነትክን ንምርኣይን ንምምዕባልን ዘኸእሉ ምክርታት ርኢና።

ገገደሲ ነገር ዲጂታላዊ ድሕነት ብዛዕባ ናይ ኦንላይን ግንዛቤ እዩ።

The power
of kindness

ቁልፊ ቃላት

መሰርሒ – ምስ ኢንተርኔት ዘራኽብ ኤሌክትሮኒክ መሰርሒ እዩ።

ዲጂታላዊ ግንዛቤ– ኢንተርኔትን ምስ ኢንተረንት ዝራኽቡ መሰርሒታት ኣብ ምጥቃም ዘለው ሓደጋታትን ጥቕምታትን ዝምለከት ፍልጠት ምምዕባል

ዲጂታላዊ ድሕነት – ኢንተርኔት ከትጥቀም እንከለኻ ንገዛእ ርእስኻ፣ ካልኣትን ናይ ውልቀ ሓበሬታኻን ውሑስ ክኸውን ዘኽእሉ ተግባራትን ልምድን

ኦንላይን ምጥቃዕ – ብኢንተርኔት ኣልካ ኣብ ካልእ ሰብ ጭካነን ጉድኣትን ምብጻሕ

ናይ ኦንላን ሓደጋ– ንኢንተርኔተ ተጠቂምካ ዘይተደየ ኩነት ወይ ስጉምቲ ዘስዕብ ሓደጋ ወይ ጸገም

መሕለፊ ቃል - ናይ ኮምፒውተር ስርዓትክን ወይ ኣገልግሎት ንምርካብ ዘኽእሉ ምሽጥራዊ ምልክታት

ናይ ብሕታውነት ቅንብር – ኣብ ማሕበራዊ ሚዲያ ኣየናይ ኮምዝኽፈትን ኮምዝግደብን ይቆጸጸር

ማሕበራዊ ሚዲያ – ሰባት ብኢንተርኔት ኮምፒውተር ወይ ሞባይል ተጠቂሞም ሓበሬታ ዝለዋወጥኩሞም

መርበብ ሓበሬታታትን ናይ ኮምፒውተር መደባትን እዮም